

AVUSTURYA VE TÜRKİYE’DEN TARİHSEL ÖRNEKLERLE ULUSAL MÜZİK EĞİTİMİNE KARŞILAŞTIRMALI BAKIŞLAR

Can Aksel AKIN

1. Giriş

Müzik eğitimi ulusal olmasına rağmen, evrensel değerlere göre düzenlenmiş olmalıdır. Başarılı sistemler, tüm dünyada sınır tanımayarak yankı bulurken, Ulusal Müzik Eğitim Sistemi’nin bu örneklerden etkilenmemesi söz konusu değildir. Elbette Venezuela’da Simon Bolivar Gençlik Orkestrası ile yakalanan başarı birçok Avrupa ülkesinde ve halklarında büyük beğeni ve heyecan ile takip edilmektedir. Orff Merkezleri, tüm dünyadan müzik pedagogları tarafından ilgiyle takip edilmekte ve Orff Metodu uygulanmaktadır.

Gelişmiş bir Müzik Eğitim Sistemi’ne sahip olan ülkelerde ve gelişmiş bir Müzik Eğitim Sistemi’ne sahip olması arzulanan ülkemizde ortak bir soru akıllardadır. Müzik eğitimcilerinin, müzik bilim araştırmacılarının, sanatçıların, kısmen aielelerin ve öğrencilerin cevabını aradıkları bu önemli soru; 21. yüzyılda müzik eğitiminin nasıl olacağı sorusudur. Bu soruya uluslararası ve ulusal yanıtlar üretilmesi bugünden önem arz etmektedir.

IX. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu’nda da bu soruya çeşitli açılardan yaklaşılabileceğinden eminim. Özellikle politikacı ve yerel yöneticilerin ve bakanlık çalışanlarının da bu soruya ilgi duyması gerekmektedir. Geliştirilen yeni projelerin deneme, gelişim ve uygulama alanına ihtiyacı vardır. Alman besteci Carl Orff’un, Macar besteci Zoltan Kodaly’in, ve Japon (keman yapımcısı bir ailenin keman virtüözü oğlu) Suzuki’nin uygun ortam sağlanmadan bugün tüm dünyada uygulanan eğitim yöntemlerini geliştirmiş olmalarının imkanı yoktur. Gustavo Dudamel’in Simón Bolívar Gençlik Senfoni Orkestrası’nın ve El Sistema’nın başarısı da aynı derecede Venezuela’nın başarısıdır.

Belki ‘okul’ kelimesinin gerçek anlamı önemlidir. Yunanca anlamıyla okul bugünkü içeriğinden uzak bir yerdedir. Yunancada Schola (okunuşu Skola)’ dan gelmektedir. İlham, sakinlik, serbest zaman, bağımsız ruhani uğraş anlamındadır.¹ Ne yazık ki bugün tüm dünyada okul yani ‘schola’ rahatlık ve sakinlikle çağrıştırılan bir yer olmaktan uzaklaşmıştır.

¹ Anselm Ernst, „Die Zukunftsfähige Musikschule“, (Geleceğe Uygun Müzik Okulu) Musik Pädagogische Schriftenreihe Band 19., s.16, Nepomuk Musik Verlag, Aarau, 2006

Müzik eğitiminde kreş, anakolu, ilkokul, müzik kursları, müzik okulları, müzik liseleri, konservatuvar ve müzik üniversitesine giden bir genel yolda öğrenciler bilgilendirilir. Müzik eğitimcileri; amatör, profesyonel müzisyenleri ve müzikseverleri yetiştirme amacı taşımaktadırlar.

Endüstri toplumlarından bilgi toplumuna giden yolda ‘Sürekli Kendini Geliştirme’ ilkesi doğrultusunda ‘genel bilgiden giderek uzmanlaşmaya gidilmesi’ ilkesi insan hayatının en önemli belirleyenlerindendir. Müzik yaparak çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin sadece müzik tüketicisi olarak değil, okuyucu ve icracı olarak da kendilerini ifade edebilmeleri, soluk almaları, sağlıklı bir toplum için sağlıklı bireyler olmaları son derece önemlidir. Sosyal hayatta müzik etkinliklerinin yeri yadsınamaz ve gözardı edilemez.

Bugün, gelişmiş bir müzik eğitim sistemine sahip Avusturya-Almanya-İsviçre’deki uygulamalardan özellikle Avusturya’daki üç temel konudaki tartışma, uygulama ve gelişmelerden derlediklerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

1. Vokal Müziğin Okullarda Kullanımı
2. Geleceğin Müzik Okulu
3. Müzik Eğitiminin Finansmanı

Müzik Eğitimi, sosyal devlet ilkesi çerçevesinde kurulan kurumlar aracılığı ile gerçekleştirilen, gelişmiş bir Müzik Eğitimi Sistemi’ne sahip olan Avusturya’da üç ana başlık altında hem Türkiye hem de farklı ülkeler için geçerli olabilecek tablolar sunmak istiyorum.

Öncelikle müzik eğitiminin gerekliliği üzerinde sorularla konuya giriş yapacağım.

Müzik eğitiminin yapıldığı okullar neden önem taşımaktadır? 21. yüzyılın endüstri ve bilgi toplumlarında müzik yapma olgusu niye önem taşımaktadır? Devletin ve yerel yönetimlerin müzik eğitime daha fazla katkı için ikna edilmesi neden gereklidir? Bu sorulara hepimizin ortak yönleri de olan farklı cevaplar vereceğinden eminim. Ancak toplumun ve sosyal hayatın müzik eğitiminden faydalandığını kesin bir şekilde göstermek, bilimsel olarak tekrar tekrar ispatlamak bizlerin görevidir.

Süre darlığı nedeni ile üç başlıkta Avusturya ve Türkiye’deki Müzik Sistemlerini karşılaştıracam. Üniversitede müzik eğitimi, konservatuvar eğitimi, müzik okullarında eğitim, yaz kurslarında müzik eğitimi araştırılması ve tartışılması gereken diğer tablolardandır.

1.1. Vokal Müziğin Okullarda Kullanımı

Avusturya’da Müzik Eğitiminin Enstitüleşmesi 1800’lü yılların ortalarına dayanır. Bu dönemde yaygın eğitim kurulmasına ve herkes için temel eğitimin zorunlu olması ile beraber, okullarda ses eğitiminin öneminin farkına varılır. Seküler sistemin henüz hayat bulmadığı bu dönemde her ders gününde eğitime bir dini şarkı söylenerek başlanıyor ve bitiriliyordu. Şarkılar kulaktan, nota yazısı kullanılmadan öğrenilmekteydi.

Bugün hepimiz için doğal olan altı-yedi yaşından itibaren çocukların okula başlamaları, 1800’lü yıllarda hiç de normal değildi. Monarşi’nin çıkarmış olduğu temel eğitim zorunluluğuna rağmen, fakir kırsal toplum, düşük de olsa okul ücretini ödeyemiyordu. Yine bu dönemin öğretmenlerinde herhangi bir kalite şartı aranmıyordu. Terzi kalfaları okullara öğretmen olarak atanabiliyordu. Neredeyse her öğretmenin ikinci hatta üçüncü bir işi vardı. Bu dönemde çocuklar sınıflarında yaş farkı

gözetmeden topluca eğitim alıyorlardı. Teoloji fakültesini bitirmiş olmak, öğretmenlik için en uygun şart olarak görülen bu dönemde üniversitelere herhangi bir lise eğitimi almadan girilebiliyordu. Bu bilgileri de parantez içerisinde sunmak istiyorum. Çünkü Türkiye’de bu dönemden kalma uygulamalar karşımıza çıkıyor. Terziler müzik öğretmenliği yapmıyor, ancak müzik öğretmenleri birçok farklı iş yapmak durumunda bırakılabiliyor.

1920’li yıllara gelindiğinde, eğitim sisteminin ilkokul, ortaokul ve lise olarak şekillendirilmiş olduğunu görüyoruz. Gençlerin ve çocukların şarkı söyleme ihtiyacı o dönemki tabiri ile ‘Sokak Şarkıları’ ve anne babalarından öğrendikleri şarkılar ile karşılanamadığı için, Sosyalist Gençlik ve günümüze göre çok kuvvetli olan İşçi Hareketi Gençliği’nin birleşmesi sonucu özgürlükçü, eşitlik şarkıları dini melodilerin yerini almışlardı. 1920’li yılların kalkınma atağından sonra gelen 1930’lu yıllardaki ekonomik kriz ortamında, bu şarkıların sözleri değiştirilerek Nasyonal Sosyalist yani Hitler iktidarının şarkı repertuvarına talihsiz bir şekilde dönüştürülmüştür. Avusturya’nın 1933 yılında Almanyaya ile birleşiminin ardından sosyalist şarkılar burada da sağcı marşlara dönüşmüştür.

2. Dünya Savaşı sonrasında önemli bir dönüşüm yaşanır. 1950’li yıllardan itibaren Beatles fırtınası ile birlikte, gençlerin müzik eğitiminde popüler ve caz müziklerinin kullanımı başlamıştır.

Günümüzde müzik derslerinde tüm seviyelerde ve yaş guruplarında klasik müziğin yanı sıra, etnik müzikler, pop müzik, caz müziği, dans, vs. (ritm ağırlıklı müzikler, rap müziği) eğitimde kullanılmaktadır.

Bu konuda hemen bir sorun ortaya çıkıyor, o da müzik öğretmenlerinin her zaman yeni akımları takip edecek fırsat bulamamaları, ya da bunlara giriş yapacak bağlantı noktasını kurmasında ve kaynak bulmada çektikleri zorluklardır.

Türkiye’de olanları daha kısa özetlersek:

1800 lü yıllarda eğitim: Medreselerde, usta-çırak ilişkisi ile devam ettirilen bir yapı var.

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren devlet tarafından öğretmenlere özel ilgi gösterilmiştir. Zorunlu müzik dersleri bu dönemden itibaren hayata geçirilmiştir.

Türkiye’nin en büyük problemlerinden biri nüfus başına düşen müzik okulu sayısının azlığıdır. Müzik zevkini genç yaşta aşılayamazsanız o zevkin bir daha yerleşmesi çok zordur. Bu konu araştırmalarla ıspatlanmıştır.

Endüstri toplumunun gelişmesi ile birlikte müzik dersleri daha da önem kazanmıştır. 19. Yüzyıl başında az olan iyi örnekler yaygınlaştırmaya başlamıştır. Bir gezginin anılarından 19. Yüzyıl’da Leipzig’deki okul müziğinden o dönem için çok iyi bir örnek tablo sunmak istiyorum. O dönemde Leipzig’de bulunan Amerikalı müzik pedagogu Lowell Mason (1792-1872) Thomas Okul Korosu hakkındaki gözlemlerini şu şekilde tasvir etmiştir. 26.3.1852 tarihli mektubundan bir kesit sunuyorum.²

“Yaklaşık 50 koristten oluşan Thomas Okulu ve Thomas Kilisesi korosu söyledi: Soprano ve Alto seslerinde erkek çocukları vardı. Eşliksiz olarak söylediler. (...) Bizim için Amerika’da hiç tanınmamış derecede zor bir koro müziğini seslendirdiler. (...) Hiçbir zaman böyle kendini vererek müzik yapıldığına tanık olmamıştım. (...) Tüm koristler fiziksel ve ruhani güçlerini müziğin canlandırılması için ortaya koymaktaydılar.

² Wilfrid Gruhn, „Geschichte der Musikerziehung“, (Müzik Eğitimi Tarihi), s.31, Wolkeverlag, Hofheim, 2003

Korist öğrencilerin seslerine tamamen hakim oldukları görülmüyordu tıpkı tuşlarda çalan bir piyanist ya da yayına hakim bir kemancı kadar kendilerinden emindiler. Özensizliğin, dikkatsizliğin, aptalca hafifliğin, (...) bu koroda yeri yoktu (...).”

Günümüzde Viyana’da yeni bir popülerlikle geliştirilen eski bir uygulama: ‘Singschule’ yani Şarkı Okulu ile ilgilidir. Aslında yıllardır Türkiye de çeşitli dönemlerde yaygınlaştırılması çalışılan projenin bir benzeri Kız Çocukları Korosu, Erkek Çocukları Korosu, Karma Gençlik Korosu olarak neredeyse Viyana’daki 23 Halk Eğitim Merkezinin tamamında eğitim veren korolardır. Bu uygulama Türkiye’de başta babam Cenani Akın olmak üzere birçok besteci, sanatçı tarafından on yıllarca teşvik edilmiştir. Halen nüfusa göre koro ve temel ses eğitimi almış nüfus sayısı Türkiye’de çok düşüktür. Bu konuda sürekliliği olan bir politika gerekmektedir.

2. Karşılaştırma

1.2. Müzik Okullarının Felsefesi ve İşlevleri

Müzik okullarının Avusturya/Almanya ve İsviçre’deki tartışmalar ışığında geliştirilmesi gereken yön olarak:

Klasik müziğin yanı sıra, yerel müzik kültürlerinin öğretilmesi, toplu müzik yapma kültürünün verilmesi, yetenekli öğrencilerin teşvik edilmesi, genel müzik eğitimi bulunmaktadır.

1.3. Müzik Okullarının Hitap Ettiği Kesim

Çocuk ve gençlerin yanı sıra yetişkinler/emekliler için müzik okulunun kapısının açılması söz konusu olacaktır. Göçmenler ve özürllüler ayrıca teşvik edileceklerdir.

Küçük çocukların müzik eğitimine kreşler dışında da başlamalarının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

21. yüzyılın müzik okulunda çalgı ve ses eğitimi verilecek, her türden müzik yapılacak, kurslar/projeler desteklenecek, toplu derslerin sayısı daha da artırılacaktır. Orkestralar, çeşitli dernekler, müzeler, yerel yönetimler, vakıflar, kreş ve anaokulları, diğer okullar, üniversiteler (bu liste daha da uzatılabilir) ile işbirlikleri daha da önem kazanacaktır.

Geleceğin müzik okulu, normal okulların yanında eş zamanlı olarak devam edilen bir yapıyı oluşturmaktadır. Bu yeni müzik okullarında müzik eğitimi okul öncesi, ilkököl, lise ve üniversite/konservatuvara hazırlık aşamalarından oluşacaktır.

3. Karşılaştırma

1.4. Sistemin Finansmanı Hakkında

Avusturya’da devlet, Eğitim Sisteminin bir parçası olarak müzik eğitimini otonom bir yapı içerisinde yürütmektedir. Eğitim devletin asli görevlerindendir. Türkiye’de de müzik eğitimi öncelikle bu alanın da sosyal devlet ilkesi içinde ele alınmalıdır. Kaliteli bir müzik eğitiminin toplum için ödenebilir olması gerekmektedir. Bu konuda atılması gereken birçok adım olduğu açıktır.

2. Sonuç

Gelişmiş bir Müzik Okulu Sistemi’nin Türkiye’ye kazançlarını kısaca anlatarak müzik eğitiminin niteliğinin yükseltilmesindeki önemi vurgulamak istedim. Gelecek yıllarda bakanlık ve üniversitele-
rin geliştirecekleri pilot projeleriyle daha fazla destek ve motivasyon sağlanarak müzik eğitimcileri-
nin zor çalışma şartlarında bile gelişmiş bir müzik okulu sistemine ulaşılabilir.

21. Yüzyıl için geç kalınmış değildir, şüphesiz yapılacak çok iş vardır. Bu gelişmeleri yapabilmek
için zamanında Goethe’yi görevlendirebilen politik bilince bugün de ihtiyaç duyulmaktadır. Müzik
pedagogları, araştırmacıları ve sanatçıları olarak Türkiye’de yeterli birikim bulunmaktadır.

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

KAYNAKLAR

- Wilfrid, G. (2003). *Geschichte der Musikerziehung (Müzik Eğitimi Tarihi)*. Wolkeverlag, Hofheim.
- Anselm, E. (2006). *Die Zukunftsfähige Musikschule (Geleceğe Uygun Müzik Okulu)*. Musik Pädagogische Schriftenreihe Band 19., Nepomuk Musik Verlag, Aarau.
- Geschichte der Musikpädagogik. (1986). *Handbuch der Musikpädagogik 1 (Müzik Pedagojisi El Kitabı)*, Bärenreiter, Kassel.

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ